

Michael Husson

En europeisk strategi för vänstern

Specifika drag i Europa förstärker effekterna av den globala krisen. I trettio år har motsättningarna i kapitalismen överkommit genom en enorm ansamling av fiktiva äganderätter till det producerade mervärdet. Krisen hotade att göra ”dragningsrätterna” värdelösa.

Men regeringarna beslutade att rädda dem under förevändning att rädda bankerna. De har tagit över de privata skulderna utan att kräva knappast något i gengäld. Det var möjligt att i ögonblickets hetta ställa villkor för hjälpen, till exempel genom att förbjuda spekulationspapper och en stängning av skatteparadisen, eller att ålägga det privata kapitalet en del av statens skuld som kraftigt ökat på grund av just undsättningen av bankerna.

Nu har krisen gått in i sin andra fas. Efter att de privata skulderna förstärkts ska nu de arbetande tvingas att betala räkningen. Angreppet sker i form av åtstramningspolitik som alla följer samma modell: minskade utgifter för nyttiga sociala tjänster och ökning av de mest orättvisa skatterna.

Det finns inget annat sätt att bemöta detta sociala våld än att tvinga aktieägarna och gäldenärerna att betala vad det kostar att rädda deras system. Det är glasklart och något alla förstår.

Det borgerliga projektets sammanbrott

Det man vill tvinga de arbetande att betala är också det borgerliga europabyggets fiasko. Med den gemensamma valutan, pakten för budgetstabilitet, den totala avregleringen av finanserna och kapitalrörelserna trodde den europeiska borgarklassen att den funnit den rätta vägen. Genom att ställa de arbetande och de sociala modellerna i konkurrens med varandra blir lönedepressning enda medlet för att reglera den inomkapitalistiska konkurrensen och vidga ojämlikheten till en begränsad social grupps fördel.

Men modellen var inte hållbar eftersom den satte kärran framför oxen genom att ta de europeiska ekonomiernas homogenitet för given när den inte existerade. Skillnaderna har i stället ökat mellan länderna beroende på deras plats på världsmarknaden och känslighet för eurons växelkurs; inflationstakten i länderna har inte konvergerat och de låga räntorna har stimulerat bostadsbubblor osv.

Alla motsättningar i det europeiska hastverket, som borgarna i dag upptäcker, fanns där redan innan krisen som i sin tur fått dem att explodera i form av spekulativa attacker mot de mest utsatta ländernas statskuld.

Bakom abstraktionen ”finansmarknaden” döljer sig huvudsakligen europeiska finansinstitutioner som använder de pengar de lånat av staten till mycket låg ränta för att spekulera mot desamma.

Spekulationen är alltså möjlig bara tack vare statens icke-intervention och den ska förstås som en påtryckning på regeringar som välvilligt sanerar budgeten på de arbetandes bekostnad och för att stödja bankernas intressen.

Omedelbara uppgifter.

Ur de arbetandes synpunkt är de omedelbara uppgifterna klara; vi måste sätta oss upp mot åtstramningsprogrammen och vägra betala statsskulden som inte är något annat än skulder orsakade av krisen. Det alternativa projekt som ett socialt motstånd kan basera sig på kräver en omfördelning av rikedomarna.

Det är en naturlig utgångspunkt. Det är lönedepressningen, med finanskapitalets allt större del av mervärdet som motpol, som lett till den enorma ackumuleringen av de skulder som skapat krisen. Det är krisens verkliga materiella bas.

Alternativet består i bland annat en verklig skattereform som upphäver de skattegåvor som i årtal delats ut till företagen och de rika. Det innebär också att statsskulden på ett eller annat sätt avskrivs. Den är helt enkelt inte förenlig med avgörande sociala intressen och behov. Det finns ingen radikal lösning på krisen utan att statsskulden sätts ifråga, endera via en omstrukturering eller en avskrivning.

För övrigt verkar det troligt att ett antal länder kommer att bli oförmögna att betala sina skulder och då är det viktigt att förebygga situationen och säga hur den ska handskas.

Lämna euron?

Den offensiv som de arbetande i Europa utstår förvärras onekligen av den europeiska tvångströjan. Den europeiska centralbanken kan inte som exempelvis Federal Bank i USA mynta pengar av det offentligas skuld genom att köpa statsobligationer. Skulle ett avhopp från euron lätta på trycket? Det är vad Costas Lapavitsas¹ förslår som omedelbar åtgärd i Grekland utan att, som han säger, vänta på att vänstern enar sig för att ändra hela eurozonen, något han anser "omöjligt".

Samma ide som också florerar i andra länder i EU stöter på ett första hinder – det faktum att Storbritannien som inte är med i eurozonen inte besparats från åtstramningspolitik. Det är lätt att förstå varför den nationalistiska extremhögern kräver att euron överges, vilket är fallet med Nationalfronten i Frankrike.

Däremot är det svårt att se vilka meriter ett avhopp från euron har ur en radikal vänsters synvinkel.

Om en nyliberal regering under händelsernas tryck skulle hoppa av från euron är det klart att det skulle användas som ursäkt för en ännu värre åtstramning än dagens och det skulle skapa ännu sämre styrkeförhållanden för de arbetande, inte tvärtom. Det är den lärdom vi kan dra av alla tidigare erfarenheter.

För en vänsterregering skulle det vara ett verkligt strategiskt felsteg att lämna euron. Den nya valutan skulle omedelbart devalveras eftersom det är vad som eftersöks. Men det skulle omedelbart öppna dörrarna för finansmarknaden att starta en spekulationsoffensiv. Det skulle starta en ond cykel av devalvering – inflation – åtstramning. Statsskulden som dittills mätts i euro skulle dessutom stiga bryskt av varje devalvering.

Varje vänsterregering som verkligen beslutar sig för att vidta åtgärder till de arbetandes fördel kommer omedelbart att sättas under stor press från den internationella kapitalismen.

Ur ren taktisk synpunkt vore den kraftmätningen enklare att handskas med genom att använda eurotillhörigheten.

---

¹ Costas Lapavitsas är professor i ekonomi vid Londons universitet, *School of Oriental and African Studies* (SOAS), som specialiserat sig på studier av Asien, Afrika och Mellanöstern.

I grunden är det sant att den europeiska konstruktionen baserad på en unik valuta saknar kohesion och är i vilket fall inte fullbordad. Den fråntar medlemsstaterna växelkursen som anpassningsmekanism för skillnader i prisutvecklingen och löneutvecklingen inom eurozonen.

Länderna i ”periferin” måste då frysa lönerna, som Tyskland gjort i tio år, eller se sin konkurrenskraft minska och förlora marknadsandelar.

Situationen leder till en sorts återvändsgränd där det inte finns några omedelbara lösningar. Att ta steget tillbaka skulle kasta Europa ut i kaos till nackdel för de svagaste länderna. Och att starta en ny logik i europabygget verkar vara ett mål utom räckhåll för tillfället.

Om eurozonen faller samman kommer de svagaste ekonomierna att destabiliseras av spekulativen. Inte ens Tyskland har något att vinna eftersom dess valuta skulle skrivas upp utan kontroll och utsättas för vad USA nu försöker tvinga på många länder med sin valutapolitik.²

Det finns andra lösningar som går via en total omformning av EU. Det kräver en budget baserad på en enhetlig beskattning av kapitalet och finansiering av fonder för en harmonisering av nyttiga sociala och ekologiska investeringar och ett gemensamt europeiskt ansvarstagande för de statliga skulderna.

Men som sagt denna lösning uppifrån är på kort sikt inte möjlig. Inte för att det saknas alternativ men därför att deras genomförande kräver andra styrkeförhållanden i europeisk skala.

Vad finns det då att göra i denna extremt svåra konjunktur? Kampen mot åtstramningspolitiken och en vägran att betala statsskulden är grunden för en motoffensiv. För att motståndets ska stärkas av ett alternativt projekt behöver vi arbeta fram ett projekt som knyter samman ”praktiska lösningar” med en genomgripande förklaring av krisens klassinnehåll.³

Den radikala vänsterns specifika uppgift blir att kombinera de sociala striderna på nationell nivå med kravet på ett annat Europa. Vad gör borgarklasserna å andra sidan? De drabbar samman över vilken politik att föra eftersom de till stor del försvarar nationella särintressen. Däremot när det gäller att tvinga på arbetarklassen åtstramning bildar de en solid enhetsfront.

Den radikala vänstern har annat att göra än att stryka under de reella skillnader i situationen som finns mellan olika länder. I stället bör den arbeta fram en internationalistisk syn på krisen i Europa. Genom att sikta in sig andra måltavlor än de vanliga syndabockarna är det till att börja med den enda verkliga metoden för att bekämpa extremhögerens tillväxt.

För det andra är det bästa medlet, för att bejaka en äkta internationell solidaritet med de folk som drabbats hårdast, att kräva att skulderna blir en gemensam skuld på europeisk nivå. Vi måste erbjuda ett alternativt europaprojekt till borgarnas. Deras leder bara till social nedrustning i alla länder. Hur är det möjligt att inte inse att mobiliseringen mot borgarnas europeiska samordning måste basera sig på en alternativ samordning?

Även om det är sant att kampen förs inom en nationell ram förstärks den av ett internationalistiskt perspektiv i stället för att försvagas eller avledas in i nationalismens återvändsgränd. När studenterna i London demonstrerade under ropen ”alla tillsammans, alla tillsammans” symboliserade de denna levande strävan.

För en europeisk strategi

Uppgiften är svår, liksom den period som krisen öppnat upp. Men den radikala vänstern ska inte stänga in sig i ett omöjligt val mellan ett riskfyllt alternativ – lämna euron – eller en

² Michael Hudson, “[U.S. ‘Quantitative Easing’ Is Fracturing the Global Economy.](#)”

³ Bloco de Esquerda (Left Bloc) Portugal: “[On the crisis and how to overcome it.](#)” May 23rd 2010.

utopisk harmonisering av Europa. Det går att rikta in sig på mellanliggande mål som sätter de europeiska institutionerna i fråga.

- Medlemsstaterna i EU borde kunna låna direkt av Europeiska Centralbanken till mycket låg ränta och de privata bankerna tvingas att ta ansvar för delar av statsskulden.
- En metod för inställning av avbetalningarna bör inrättas så att statsskulden kan avskrivas med belopp som motsvarar skattegåvorna till de rika och räddningspaketen till de privata bankerna.
- En budgetsanering kan ske via en på europeisk nivå harmoniserad skattereform som beskattar kapitalrörelser och finansiella transaktioner, aktieutdelning och andra kapitalinkomster, de stora förmögenheterna och de höga inkomsterna.

Vi måste förstå att sådana åtgärder är vare sig mer möjliga eller omöjliga än illusionen om ett för de arbetande fördelaktigt avhopp från euron. Det vore naturligtvis idiotiskt att vänta sig ett samtidigt och samordnat brott i alla euroländer.

Återstår därför att en tänkbar strategisk hypotes måste ta sin utgångspunkt i erfarenheterna från en social omvandling i ett ensamt land. Regeringen i landet inför exempelvis en skatt på kapitalet. Om det är en förutseende regering måste den ta med i beräkning den motattack den omedelbart kommer att utsättas för och därför införa en kontroll över kapitalrörelserna. Med ett sådant försvar av den antagna skattereformen hamnar regeringen i direkt konflikt med de europeiska spelreglerna. Men den har ändå inget intresse av att lämna euron. Det vore ett enormt strategiskt felsteg eftersom en ny valuta omedelbart skulle attackeras i syfte att sätta det ”rebelliska” landet på plats.

Vi måste alltså överge idén att det finns ”tekniska” genvägar och i stället förbereda oss på den oundvikliga konflikten och bygga ett styrkeförhållande där den europeiska dimensionen ingår.

En första stödpunkt är kapaciteten att störa kapitalets intressen. Landet som slår in på en ny väg kan omstrukturera sin statsskuld, nationalisera utländska kapital eller hota med att göra det. Något som ”vänsterregeringarna” Papandreou i Grekland eller Zapatero i Spanien inte för ett ögonblick övervägt.

Den viktigaste fördelen ligger i den kooperativa karaktären hos de vidtagna åtgärderna. Det är en enorm skillnad jämfört med en klassisk protektionism som alltid söker räddning genom att knäppa åt sig marknadsandelar från andra länder.

Varje progressiv åtgärd är därför allt effektivare i takt med att den sprider sig till fler länder.

Vi får därför tänka oss en strategi som vilar på följande argument: vi bekräftar vår vilja att beskatta kapitalet och vidtar nödvändiga åtgärder mot kapitalets motattack och vi hoppas att samma program omsätts i handling över hela Europa.

Sammanfattningsvis betyder det att vi måste tänka över länken mellan ett brott med det nyliberala Europa och ett projekt för ett annat Europa.

Översättning: Benny Åsman